

«Έκφυλες» ταυτότητες, καρναβάλι, ο συκοφαντημένος Καβάφης και φιλόλογοι με διδακτορικό: για τη Θεματική Εβδομάδα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Ως κοινωνική ανθρωπολόγος –φιλόλογος στο γυμνάσιο– χάρηκα με τη θεματική εβδομάδα για τον σεξισμό, γιατί βρέθηκα στα νερά μου τα γνώριμα, και τα επί σειρά ετών διαβάσματα και γραφήματά μου. Αυτό που είναι κατ' αρχάς θετικό είναι η νομιμοποίηση στον δημόσιο, επίσημο λόγο, του σεξισμού και της ομοφοβίας/τρανσφοβίας ως προβλημάτων και κυρίως η ενθρόνιση των όρων αυτών στον χώρο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Και μόνο στο άκουσμά τους δημιουργείται πανικός στον σύλλογο των εκπαιδευτικών. Ομολογώ ότι η εξαρχής χαρά μου πήγαζε από αυτή την αμηχανία και την ταραχή που είχα προβλέψει. Με δυο λόγια σκέφτηκα ότι τώρα με αφορμή τα παιδιά θα ακούσουν και οι εκπαιδευτικοί. Άκουσα όμως εγώ, κι έπαθα.

Ειρωνικά λογοπαίγνια όπως «έμφυλες/έκφυλες ταυτότητες» και «ταιριαστές με τον καρναβάλιο» που τότε –Φεβρουάριος μήνας– ήταν επίκαιρος. Σε επίπεδο επιστροφής στην κοσμιότητα ότι «χρειάζονται ψυχίατροι να τα διδάξουν αυτά». Αυτά τα θέματα βιολογίας, ιατρικής και παθολογικοποίησης.

Αντεπιτέθηκα σε συνάδελφο φιλόλογο, κάτοχο διδακτορικού, όταν, με αφορμή εκπαιδευτικό εικαστικό πρόγραμμα για τον Καβάφη, είπε ότι «ο Βρισμιτζάκης άλλωστε απέδειξε ότι δεν ήταν ο Καβάφης ομοφυλόφιλος», άδικα κατηγορήθηκε δηλαδή και καλά θα κάνουμε να μην αμαυρώνουμε τη μνήμη του. Η αναφορά του συγκεκριμένου στη μελέτη του Βρισμιτζάκη για τον Καβάφη ήρθε ως αντεπιχείρημα για τη διατριβή του Δημήτρη Παπανικολάου, της οποίας ενώ ο συνάδελφος γνώριζε την έκδοσή¹, δεν προοίωνιζε τελικά τίποτα το εποικοδομητικό αυτή του η γνώση. Για να το θέσω πιο πεζά, τίποτα το πιο μορφωμένο, πιο υποφιασμένο. Το μόνο που κατάφερα να πω μετά την αναφορά στις αποδείξεις του Βρισμιτζάκη ήταν ότι είναι γνωστά και μείζονα κουσούρια της κοινωνίας μας η ομοφοβία και ο σεξισμός.

Αυτό είναι το κλίμα πάνω-κάτω σε έναν σύλλογο διδασκόντων δευτεροβάθμιας, στον οποίον δεν απουσιάζουν οι μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί τίτλοι σπουδών.

Τα ερωτήματα που επειγόντως τίθενται προς απάντηση/διαβούλευση/προβληματισμό είναι:

Στ' αλήθεια πιστεύουμε ότι η θεματική εβδομάδα για τον σεξισμό και την ομοφοβία/τρανσφοβία αφορά πρωτίστως στην παρούσα φάση τη διαμόρφωση μαθητών και μαθητριών γυμνασίου; Είναι τα παιδιά το πρόβλημα; Μόνο ως ευσεβής πόθος μπορεί να θεωρηθεί κάτι τέτοιο.

Ποιοι είναι οι καθηγητές και οι καθηγήτριες που θα το λύσουν λοιπόν; Πόσοι και πόσες καταλαβαίνουν κατ' αρχήν τη λέξη σεξισμός και δεν την μπερδεύουν με κάτι σέξι/πορνό;

Ποιοι και ποιες είναι αυτοί και αυτές που και καταλαβαίνουν και έχουν γνώση της συζήτησης; Ποιοι και ποιες δηλαδή τελικά μπορούν να κάνουν χρήση όλης αυτής της καταπληκτικής βιβλιογραφίας και φιλμογραφίας που είναι αναρτημένη τόσο από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής όσο και από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Βουλής και που απλόχερα τέθηκε στην υπηρεσία των εκπαιδευτικών με την ευκαιρία της θεματικής εβδομάδας;

Ποιο είναι τελικά το πολιτικό υποκείμενο που επιθυμεί και μπορεί να επιφέρει την ανατροπή; Δεν υπάρχει δεν μπορώ, υπάρχει δεν θέλω, με μία προϋπόθεση όμως. Για να θέλω πρέπει να μπορώ.

Στην παρούσα συνθήκη μνημονιακών περικοπών το εκπαιδευτικό δυναμικό αποτελούν μεγάλες ηλικίες που δεν έχουν ακούσει στη συντριπτική πλειονότητά τους ποτέ για θέματα φύλου και έμφυλων ταυτοτήτων. Αγνοούν το θέμα και δεν έχουν καμία δυνατότητα και διάθεση πρόσβασης στην οικεία βιβλιογραφία. Η δε νεότερη γενιά, απόφοιτοι και απόφοιτες των «καθηγητικών» σχολών που από τη δεκαετία του '90 και μετά έχουν εξοικειωθεί με τις σπουδές φύλου, στα τμήματα κοινωνικών επιστημών αρχικά, σταδιακά στα υπόλοιπα έστω και ως μάθημα επιλογής, αποτελούν μειονότητα στα σχολεία.

Άρα στην παρούσα συνθήκη η θεματική εβδομάδα μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή και ως έναυσμα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα φύλου. Όχι σε εθελοντική βάση, αλλά σε ώρες και ημέρες εργάσιμες, ως υποχρεωτική επιμόρφωση δηλαδή.

Πρέπει ωστόσο να ξεκαθαριστεί ότι δεν πρόκειται για επιμόρφωση σε ένα επί μέρους θέμα

το οποίο θα μπορούσε μελλοντικά να αποτελέσει ένα διδακτικό αντικείμενο που υπάγεται στα φιλολογικά ή στα φυσιογνωστικά μαθήματα για παράδειγμα.

Και μόνο η συνειδητοποίηση ότι τα στερεότυπα του φύλου διατρέχουν και διαμορφώνουν όλη την ανθρώπινη ζωή και σκέψη ανοίγει τις πόρτες για την κριτική στάση απέναντι σε αυτά και για την πρόσβαση στην κριτική θεωρία του φύλου. Γιατί πίσω από τις ευκόλως εννοούμενες έννοιες, ακόμη και τις επιστημονικά ακλόνητες της βιολογίας π.χ., υφέρπουν τα έμφυλα στερεότυπα και αναπαράγονται μέσα στον ίδιο τον «αντικειμενικό» επιστημονικό λόγο που δημιουργεί αυτές τις έννοιες.

Αν η κριτική του φύλου λοιπόν δεν διαπερνά όλα τα αντικείμενα σπουδών, αν δεν υπάρχει σε όλα τα τμήματα ή σε όλες τις σχολές, αν μη τι άλλο αυτές που θα βγάλουν πολλαπλασιαστές επιδραστικούς, δηλαδή διδακτικό προσωπικό και των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης, τότε όσες θεματικές εβδομάδες και να διοργανωθούν, απλώς θα συσπειρώνουν τρομαγμένους ομοφοβικούς αμπελοφιλόσοφους και ακροδεξιούς. Δηλαδή ανθρώπους αμόρφωτους, αν θέλουμε να το δούμε πιο ρουσσωικά.

Το τι μαθητές και μαθήτριες θέλουμε να διαμορφώσουμε έχει να κάνει με το πώς είμαστε εμείς που διδάσκουμε, με το τι προγράμματα σπουδών ακολουθήσαμε, ποια μαθήματα επιλογής επιλέξαμε και ποια αποφύγαμε. Εάν ο σεξισμός και η ομοφοβία αναγνωρίζονται ως προβλήματα, θα πρέπει αυτή η αναγνώριση να περάσει πρώτα από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με υποχρεωτικά μαθήματα για το φύλο σε όλα τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών και για το διδακτικό προσωπικό προς το παρόν υποχρεωτική επιμόρφωση σε θέματα φύλου.

Η θεματική εβδομάδα τάραξε τα νερά και αναδύθηκε ο βασιλιάς που είναι γυμνός. Αν όμως αναγνωριστεί η γύμνια του δεν θα χρειάζεται πια η θεματική εβδομάδα και νομίζω ότι αυτός πρέπει να είναι ο στόχος μας.

Υποσημειώσεις

- 1 Παπανικολάου Δ. (2014). *«Σαν κι εμένα κωμωμένον»: Ο ομοφυλόφιλος Καβάφης και η ποιητική της σεξουαλικότητας*. Αθήνα: Πατάκης.

Βιογραφικό

Η Κατερίνα Μελισσινού είναι κοινωνική ανθρωπολόγος και εργάζεται ως φιλόλογος στο δημόσιο σχολείο. Έχει διδάξει ανθρωπολογία στο ΕΚΠΑ (εκπαίδευση ενηλίκων), έχει συμμετάσχει σε διεθνή συνέδρια και έχει δημοσιεύσει άρθρα σε διεθνή περιοδικά.

Email: kamelissi@gmail.com